

ТОНКАЕ МАСТАЦТВА ДАБРАБЫТУ

Крок першы. ВЫЗНАЧАЕМ ФОРМУ ЎЛІКУ ГРАШОВЫХ СРОДКАЎ

У якой форме вы будзеце складаць сямейны бюджэт — план даходаў і выдаткаў на месяц, а ў ідэале і на год (з унясеннем карэкціровак штомесяц) — няважна, але ўлічвайце, што з гэтым дакументам вам давядзецца працаваць доволі часта. Можна спампаваць спецыяльную праграму, можна стварыць табліцу ў Excel або проста ўзяць сшытак і ручку.

— Важна таксама вызначыцца, наколькі дакладна вы будзеце запісваць свае выдаткі. Некаторыя вядуць улік аперацый з дакладнасцю да капеек. Ад абранай ступені акруглення ў канчатковым выніку будзе залежаць і дакладнасць параўнання рэальнай сумы грошай, якую вы будзеце мець, с сумай, атрыманай разліковым шляхам. Калі вы аплываеце свае выдаткі банкаўскай аплатнай карткай, то ўлік істотна спрашчаецца — у асабістым кабінэце інтэрнэт-банка можна ўбачыць, куды пайшлі грошы (назва крамы, аптэкі і г. д.), — адзначае **галоўны спецыяліст аддзела фінансавай адукацыі і грамадскіх сувязяў Нацыянальнага банка Аляксандр ІЛЫЧ**.

Крок другі. ПАДЛІЧАЕМ ДАХОДЫ

Складанне бюджэту пачынаецца з ацэнкі і падліку даходаў сям'і. Фіксуем усе фінансавыя паступленні — заробак дарослых членаў сям'і, падпрацоўкі, сродкі ад здачы ў арэнду кватэры, сацыяльныя выплаты, працэнты па ўкладах у банках і г. д. — у каго што ёсць. Гэта дазволіць ацаніць тое, якой сумай вы можаце распараджацца.

— Даходы бываюць пастаянныя і часовыя, — тлумачыць спецыяліст. — Да часовых адносяцца, напрыклад, разавая прэмія або сродкі ад рэалізацыі гародніны з вашых «сотак». Іх пры складанні сямейнага бюджэту ўлічваць не варта. Мы працуем толькі з пастаянным прыбыткам, нам трэба дакладна ведаць, якой сумай мы можам распараджацца.

Крок трэці. ПАЗНАЧАЕМ РАСХОДЫ

Выдаткі сям'і можна падзяліць на абавязковыя і неабавязковыя. Пры складанні сямейнага бюджэту ў першую чаргу ўпісваем у яго артыкулы абавязковых расходаў.

✓ Прадукты харчавання (у тым ліку «сбайкі» на работу або выдаткі на харчаванне ў сталовай/кафэ падчас абедзеннага перапынку)

✓ Камунальныя плацяжы

✓ Выдаткі на праезд (на аплату праезду ў грамадскім транспарце / на бензін, калі вы перамяшчаецеся на аўтамабілі)

✓ Аплату мабільнай сувязі і інтэрнэту

✓ Фармацэўтычныя прэпараты пры наяўнасці хранічных захворванняў

✓ Аплату вучобы дзяцей

✓ Выплаты па крэдытах

✓ Выдаткі на набыццё адзення.

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.)

Эканамісты кажуць, што абавязковыя выдаткі ў ідэале павінны складаць 45—50% ад даходу сям'і. Калі ж гэтая сума набліжаецца да сумы даходу, варта пайсці на яе скарачэнне.

— Нават абавязковыя плацяжы можна карэктаваць, — адзначае Аляксандр Ільч. — Напрыклад, эканомія на камунальных плацяжжах — гэта прывычка выключыць святло там, дзе яго не патрэбна, эканомія вады, у кватэрах з рэгуляваным ацяпленнем — «выключэнне» батарэй, калі на вуліцы плюсовая тэмпература і г. д. Расходы на набыццё адзення — гэта набыццё менавіта неабходных рэчаў, а не шопінг як спосаб падняць сабе настрой. Пры разумным падыходзе і выдаткі на харчаванне паддаюцца сур'ёзнай карэкціроўцы.

Неабавязковыя выдаткі — гэта «радасці жыцця»: традыцыйныя сямейныя паходы ў кіно і тэатр, салоны прыгажосці і трэнажорная зала, пасядзелкі ў кафэ з сябрамі або паходы ў начны клуб, новы смартфон, падарожжы (паездка

у выглядзе банкаўскага ўкладу. Што датычыцца ўкладу, то трэба сказаць: у айчынай валюце на сённяшні дзень значна большая даходнасць па іх, — адзначае Аляксандр Ільч. — Глядзіце: стаўкі па доларавых дэпазітах — у межах 2% гадавых, і калі вы здымаеце грошы раней, чым праз два гады, вам прыйдзецца заплаціць падаходны падатак — 13%. Так можна апынуцца і ў мінусе. Па дэпазітах у еўра працэнтныя стаўкі яшчэ ніжэйшыя. А ў беларускіх рублях стаўкі на год складаюць да 13%, значна перакрываючы ўзровень інфляцыі. І без аплаты падаходнага падатку можна закрыць рахунак ужо праз год.

Крок пяты. ПЛАНУЕМ БУЙНЫЯ ПАКУПКИ

Набыццё аўто, рамонт кватэры, паездка да мора наступным летам, замена халадзільніка або тэлевізара — гэта патрабуе сур'ёзных фінансавых укладанняў. Сродкі на буйныя пакупкі лепш

сям'і. І каб выйсці з гэтага крызісу, варта нешта рабіць. Што? Адказ: максімальна скарачаць выдаткі, пакуль бюджэт не стане збалансаваны. Магчыма, бюджэт сям'і дэфіцытны з прычыны вялікіх плацяжоў па крэдытах, якія сям'я не зусім абдуманна ўзяла некалькі гадоў таму. У гэтым выпадку, верагодна, варта разгледзець пытанне рэструктурызацыі (змянення ўмоў існуючага крэдыту) або рэфінансавання вашага крэдыту (новы крэдыт на пагашэнне ранейшага). Але вельмі ўважліва чытайце дагавор і дакладна разлічыце, колькі будзеце плаціць па новых умовах дагавора, каб не памяняць шыла на мыла.

І напрыканцы: парады па разумнай эканоміі

Гандлёвыя сеткі наперабой аб'яўляюць акцыі на бытавую тэхніку, дэвайсы, аўтамабілі, адзенне і бытавыя дробязі. Ці можна лічыць эканоміяй пакупкі «па акцыі»?

Набыццё па акцыі павінна быць разумным: трэба купляць менавіта тое, што патрэбна. І гэта датычыцца не толькі буйных пакупаў, падкрэсліваюць эканамісты. Набыццё будзе разумным, калі вам сапраўды патрэбна гэтая рэч, а сёння яна прадаецца па акцыі. Фінансавы мэтазгодна будзе купіць яе па акцыі сёння, а не за поўны кошт заўтра.

Аднак людзі часта бяруць па акцыі ўсё, што бачаць — дзве кофтакі запар, дзесяць маек, пяць упаковок грэчкі, дзесяць ёгуртаў. І лічаць гэта эканоміяй. У выніку рэчы гадамі ляжаць у шафе, тэрмін прыдатнасці прадуктаў заканчваецца, а грошы выкідаюцца на вецер.

Перад тым, як здзейсніць любую пакупку (асабліва значную па цане), задайце сабе тры пытанні:

• Ці сапраўды мне патрэбна гэтая рэч? Альбо выключыць магчымасць пакупкі пад уздзеяннем імпульсу.

• Чаму я хачу яе купіць? Часта мы жадаем не рэч купіць, а атрымаць адчуванне шчасця, з якім у нашай свядомасці звязана гэтая рэч. Але шчасце, на жаль, не прадаецца ў супермаркетах.

• Ці магу я без яе абысціся?

Разумна эканоміць можна практычна на любых артыкулах выдаткаў. Напрыклад, на перамяшчэнні па горадзе. Грамадскі транспарт або асабісты аўтамабіль — на чым ездзіць танней?

Калі вы працуеце далёка ад дома і дабірацца да работы вам трэба з некалькімі перасадкамі, ехаць на машыне будзе больш выгадна. Асабліва калі вы яшчэ і «падкідваеце» на работу або вучобу некага з дамашніх. Калі ж вы працуеце паблізу ад дому, варта выбраць грамадскі транспарт.

— І, нарэшце, апошняя парада — не зусім з фінансавай сферы, але таксама вельмі важная, — гаворыць Аляксандр Ільч. — Навучыцеся знаходзіць пазітыў у любой сітуацыі. Эканомія на салодкіх прысмаках да гарбаты — гэта мінус лішнія кілаграмы ды прафілактыка праблем са здароўем. Адмова ад пастаяннага перамяшчэння на машыне — удар па гіпадынаміі. А ўменне складаць сямейны бюджэт — неабходная аснова для пабудовы дабрабыту сям'і.

Аляксандра АНЦЭЛЕВІЧ.

Карысна ведаць

Дэклараваць або

паспадзявацца на «а раптам»?

Выязджаючы за мяжу, ці задумваліся мы, колькі наяўных грашовых сродкаў можна перавозіць, не запаўняючы мытную дэкларацыю? У якім выпадку неабходна дэклараваць гатоўку?

Як растлумачыла нам супрацоўніца Мінскай рэгіянальнай мытні **Юлія СІМАНЯН**, мытнае дэклараванне не з'яўляецца абавязковым і робіцца толькі па жаданні фізічнай асобы ў выпадку калі наяўныя грашовыя сродкі і (або) дарожныя чэкі не перавышаюць у эквіваленце суму, роўную 10 тысячам долараў.

Пры перамяшчэнні наяўных грашовых сродкаў на суму звыш 10 тысяч долараў у эквіваленце фізічнай асобай запаўняецца два асобнікі асноўнага і дадатковага фармуляраў пасажырскай мытнай дэкларацыі, па курсе валют, які дзейнічае на дзень падачы дэкларацыі мытнаму органу.

Спадарыня Сіманян звяртае ўвагу на адзін істотны момант: калі сума перавышае 100 тысяч долараў па курсе валют, які дзейнічае на дзень падачы дэкларацыі ў мытны орган, то пасажырская мытная дэкларацыя суправаджаецца прадстаўленнем дакументаў для пацвярджэння паходжання наяўных грашовых сродкаў і (або) грашовых інструментаў.

Гэта можа быць:

• пасведчанне аб праве на спадчыну;

• даведка, выдадзеная банкам або нябанкаўскай крэдытна-фінансавай арганізацыяй, аб зняцці наяўных грашовых сродкаў з рахунку;

• касавы чэк (іншы дакумент), выдадзены арганізатарам латарэі, конкурсу, спартыўнага альбо культурнага мерапрыемства;

• іншыя дакументы, у тым ліку засведчаныя натарыяльна, выдадзеныя ўладальнікам (уласнікам) грашовых сродкаў, якія змяшчаюць рэквізіты органа (арганізацыі) і пацвярджаюць паходжанне наяўных грашовых сродкаў.

Супрацоўніца таксама падкрэсліла, што ўстаноўлена крымінальная адказнасць за незаконнае перамяшчэнне праз мытную мяжу ЕАЭС наяўных грашовых сродкаў або грашовых інструментаў у буйным памеры.

Пад незаконным перамяшчэннем маецца на ўвазе перамяшчэнне асобы па-за ўстаноўленымі месцамі або ў неўстаноўленым час работы мытных органаў у гэтых месцах, або з утойваннем ад мытнага кантролю, альбо з заведана неадакладным дэклараваннем, або з выкарыстаннем дакументаў, якія змяшчаюць заведана неадакладныя звесткі. У такім выпадку падобныя дзеянні падпадаюць пад частку 2 артыкула 228 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь. Незаконнае перамяшчэнне наяўных грашовых сродкаў у буйным памеры караецца штрафам, абмежаваннем альбо пазбаўленнем волі на тэрмін ад 2 да 5 гадоў.

Мне здаецца, што такія «прыгоды» ў адпачынак нікому не патрэбныя.

Сяргей КУРКАЧ.

да мора, у санаторый або кемпінг), вольны час з дзецьмі (аквапарк, заапарк, катанні на конях і г. д.). Як ні сумна, калі стаіць мэта скараціць выдаткі, менавіта гэтыя артыкулы фінансісты раяць скасаваць па максімуме.

Крок чацвёрты. ФАРМІРУЕМ «ФОНД БЯСПЕКІ»

Ад страты работы або раптоўнай сур'ёзнай хваробы не застрахованы ніхто.

— Менавіта таму з эканамічнага пункту гледжання заўсёды прасцей выжыць сям'і, чым аднаму чалавеку, — падкрэслівае спецыяліст. — У сям'і верагоднасць, што ўсе дарослыя адначасова апынуцца беспрацоўнымі, невялікая.

І яшчэ ў нашы дні важна мець сямейны «фонд бяспекі» — свайго роду «стабілізацыйны фонд». Туды штомесяц трэба адпраўляць нейкую суму. Гэта можа быць фіксаваная сума або 10% ад даходу сям'і. Эканамісты сцвярджаюць, што згаданую суму ў сілах адкладаць любы чалавек.

— **Калі казаць пра «фонд бяспекі», у якой валюце вы раілі б захоўваць сродкі?**

— Лепш прытрымлівацца прынцыпу дыверсіфікацыі (як жака народная мудрасць, не трымаць усе яйкі ў адным кошыку). Рацыянальна палову зберажэнняў захоўваць у беларускіх рублях, а другую палову падзяліць паміж доларам і еўра. Каб не было спакусы «залезці ў скарбонку» —

збіраць асобна. Звычайна хочацца ўсяго адразу і шмат, але грошай на ўсё не хапае. Што рабіць?

— Трэба расставіць прыярытэты. Адсартуйце спіс па ступені важнасці тых ці іншых расходаў. Падумайце, наколькі вам патрэбна кожная з буйных пакупаў, якую вы хацелі б здзейсніць. Вызначце тэрміны. Некаторыя буйныя выдаткі самі па сабе прывязаны да нейкіх дат. Але ўстанавіць тэрміны варта нават для тых пакупаў, з якімі вас ніхто не падганяе. Адкладайце грошы рэгулярна. Разлічыце, якую частку сваіх даходаў вам неабходна адкладаць кожны месяц, каб да вызначанага вамі тэрміну ў вас была патрэбная сума.

Калі бюджэт — дэфіцытны

З месяца ў месяц вам давядзіцца пазычаць «дзясятку да палучкі», а схема «перапазычыць, каб пераадацца» для вас — норма жыцця? Ваш сямейны бюджэт — дэфіцытны: выдаткі перавышаюць даходы.

— Як паказвае практыка, параўноўваючы некалькі сем'яў з аднолькавай колькасцю людзей і аднолькавым прыбыткам, мы бачым, што ў адной сям'і даходы ўраўнаважваюць выдаткі, у другой назіраецца дэфіцыт бюджэту, а ў трэцяй бюджэт будзе нават прафіцытны, — тлумачыць суразмоўнік.

Відавочна, што пастаянны дэфіцыт сямейнага бюджэту дрэнна адбіваецца на ўсіх сферах жыцця